

Remiss 30 juni (miljödepartementet)

- Naturvårdsverkets och Statskontorets redovisningar
- <https://www.regeringen.se/remisser/2020/03/remittering-av-naturvårdsverkets-och-statskontorets-rapporter-oversyn-av-atgardsprogram-for-luftkvalitet/>

Naturvårdsverket och Statskontoret vid mätstation i Linköping

WEBBINARIUM

PRESENTATION AV NATURVÅRDSVERKET'S REDOVISNING AV REGERINGSUPPDRAG OM ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR LUFT

Skype

2020-04-28

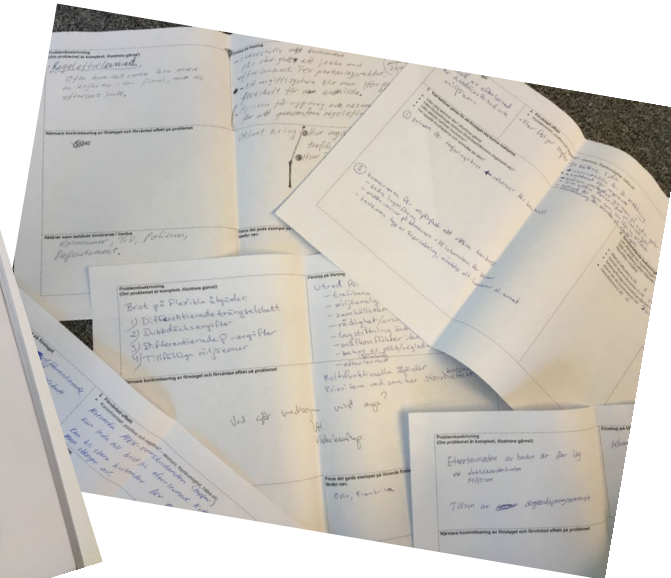
09.30-09.35	Välkomna!
09.35-09.50	<ul style="list-style-type: none"> • Regeringsuppdraget (uppdraget, arbetssätt, leverans) – Helena Sabelström
09.50-10.15	<ul style="list-style-type: none"> • Kontroll av MKN <ul style="list-style-type: none"> ◦ Nationell modellering – Matthew Ross-Jones ◦ Utökning av reflab – Johan Genberg Safont ◦ Granskning av kontrollstrategier – Matthew Ross-Jones ◦ Objektiv skattning – Matthew Ross-Jones
10.15-10.20	Bensträckare
10.20-10.45	<ul style="list-style-type: none"> • ÅP-processen <ul style="list-style-type: none"> ◦ Rapportera behov av ÅP direkt till kommun – Helena Sabelström ◦ Redovisning av ÅP till NV årligen – Helena Sabelström ◦ Utökat stöd från NV vid framtagande/genomförande – Helena Sabelström ◦ Nationellt modelleringsverktyg – Matthew Ross-Jones ◦ Möjlighet för NV att lyfta ofullständiga ÅP till regeringen – Petter Larsson Garcia
10.45-10.50	Bensträckare
10.50-11.15	<ul style="list-style-type: none"> • Kompletterande regelverk <ul style="list-style-type: none"> ◦ Nationellt åtgärdsprogram – Maria Ullerstam ◦ Förebyggande luftkvalitetsstrategi – Johan Genberg Safont
11.15-11.20	Bensträckare
11.20-11.45	<ul style="list-style-type: none"> • Verktyg och mandat <ul style="list-style-type: none"> ◦ Identifierade brister – Ann-Christine Stjernberg ◦ Förslag på fokus och utveckling av olika verktyg och mandat – Henrik Larsson ◦ MKN luft i planeringen – Ann Åkerskog
11.45-12.00	Avslutande diskussion – reseravid

Utgångspunkter för utredningen

- MKN överskrids fortfarande i Sverige
  - Problem och brister identifierade
  - Bottom-up
-
- Åtgärdsprogrammen ska blir ett vassare instrument i dagens kontext
  - Förändringar av miljökvalitetsnormerna har inte utretts
  - Hårda sanktioner eller viten är inte utredda

Arbetsätt

- Intern arbetsgrupp – 1 projektledare + 12 handläggare
- Samarbete med berörda aktörer
- 5 regionala samrådsmöten och 2 workshops med alla involverade aktörer

Uppdragets fyra delar

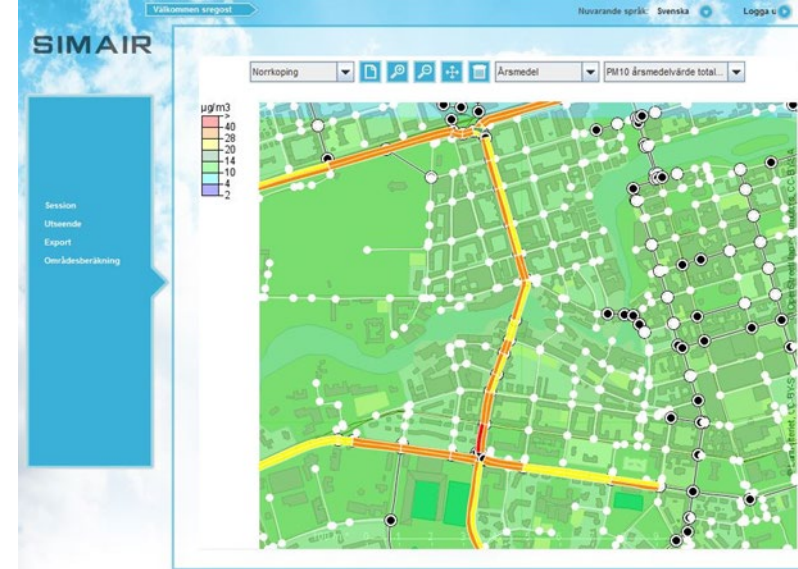
1. Föreslå hur regelverket kan förändras vad gäller kontrollen av luftkvalitet
2. Föreslå hur val av lämpliga, effektiva åtgärder kan göras så att överskridanden hålls så korta som möjligt
3. Utredda nationella åtgärdsplaner
4. Redovisa kommunernas verktyg och mandat samt eventuella brister som identifierats i dem

FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRAD KONTROLL AV LUFTKVALITETEN

Nationell modellering

- SMHI får ansvar att årligen genomföra en nationell modellering
  - NO₂, PM10, PM2,5 och bensen
  - Alla skalor (ner till gaturum)
  - Alla kommuner (storstädernas egna modelleringar?)
  - Presentation via Datavärden (karta)
  - Rapporteras till EU som officiella data
-
- Trafikverket, NV, SKR och SMHI får ett nytt uppdrag att utreda möjligheter att nationellt samla in och tillgängliggöra kommunala trafikdata
  - Byggnadsdata och gaturumsdimensioner från Lantmäteriet / Metria

Fördelar med nationell modellering

- Centralt förslag i regeringsuppdraget
- Stort mervärde till det svenska luftvårdsarbetet, bl.a.
  - Harmoniserade/jämförbara resultat för hela landet
  - Täcker upp för brister i mätnätverket - viktig info för allmänheten
  - Stöd till kommunernas arbete med objektiv skattning, placering av mätstationer, kontrollstrategier
  - Info om överskridanden och olika källors bidrag
  - Utgör ett basfall för scenarioberäkningar, planeringsarbete
  - Underlag till miljömålsuppföljning, exponeringsberäkningar, hälso- och skadekostnadsuppskattningar.
  - Grund för nationella luftkvalitetsprognoser, realtidsmodellering på högupplösning och luftkvalitetsindex.

Ökat stöd till kommuner genom utökat Referenslaboratorium

- Spårbarhet i mätningar
- Placering av mätstationer
- Effektivare rapportering
- Tillhandahålla mobila stationer
- Ramavtal för tjänster för luftkvalitetskontroll

Stöd och vägledning kring kontrollstrategier

- Naturvårdsverket får ansvar att granska och återkoppla kring kommunernas kontrollstrategier
  - Årligen under våren
  - Skriftligt utlåtande om ev brister
  - Nationella sammanställningar
  - Revidering minst vart 3:e år?
- Andra utredda alternativ:
  - NV godkänner kontrollstrategier
  - NV fastställer kommunernas kontrollkrav

Fördelar:

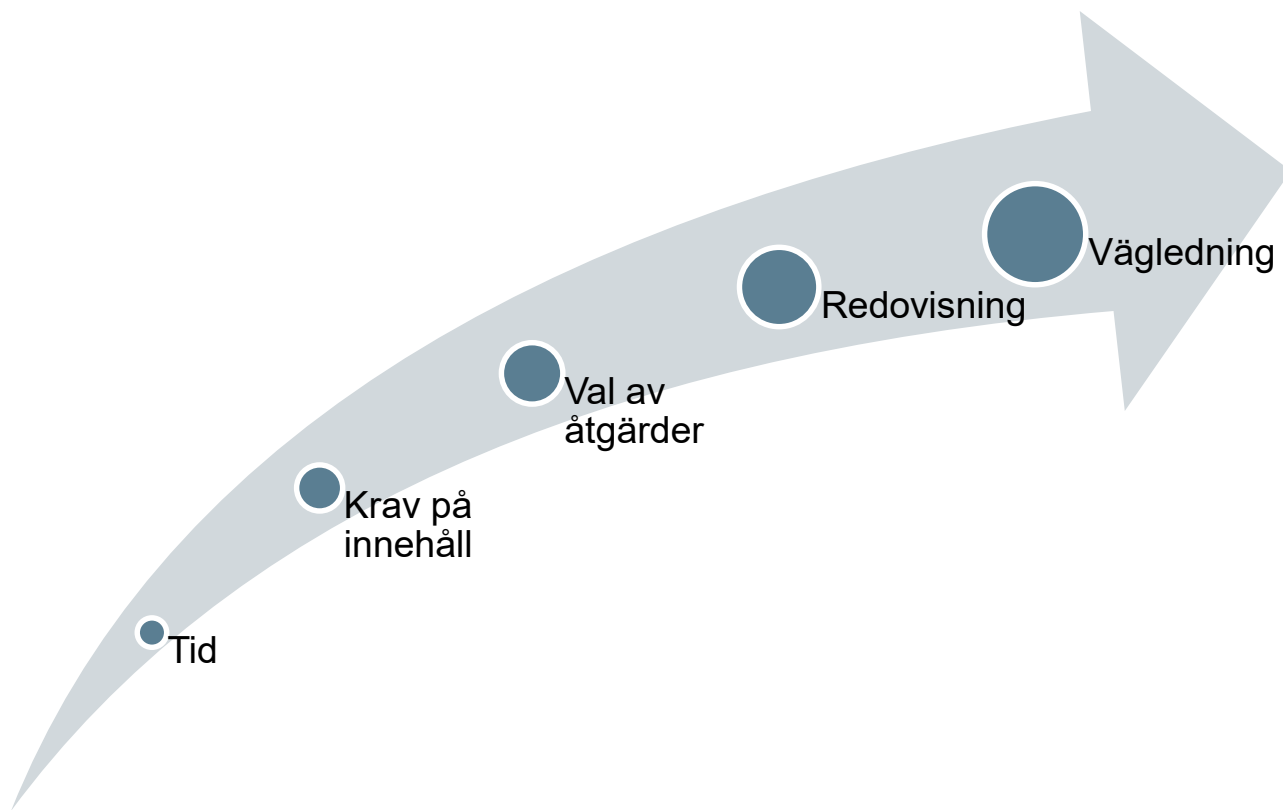
- *Ökad harmonisering*
- *Identifiera ev. brister*
- *Nationell överblick*
- *Möjlighet att agera*
- *Uppgifter till EU-rapporteringen*

Rationalisera och förtydliga kraven kring objektiv skattning

- Tydligare definition av objektiv skattning
- Redovisning minst vart tredje år (istället för årligen)
- Begränsa rapporteringskraven
- Nationell objektiv skattning för EU-rapportering
- Utökad stöd från Naturvårdsverket
  - Granskning och återkoppling kring ev brister
  - Samordning av olika teman varje år för relevanta mätkampanjer och kartläggningar

Fördelar:

- *Mer kostnadseffektivt arbetssätt*
- *Ökad harmonisering*
- *Identifiera ev. brister*

FÖRSLAG TILL UTVECKLING AV ÅP-PROCESSEN

Rapportera behov av åtgärdsprogram direkt till kommun

- ~~Naturvårdsverket rapporterar behov av ÅP till länsstyrelse som kan delegera till kommun.~~

→ Naturvårdsverket rapporterar behov av åtgärdsprogram direkt till berörd/a kommun/er eller länsstyrelser

- Möjlighet att lyfta till regeringen
- Länsstyrelsens roll fortsatt viktig i framtagandet av åtgärdsprogram

Fördelar:

- *Tidsvinst i ÅP-processen*
- *Rätt aktör direkt*

Redovisning av ÅP till NV årligen

- ~~Länsstyrelserna redovisar ÅP i ÅRR (krav i regleringsbrev)~~

→ Den som har fastställt ÅP redovisar direkt till Naturvårdsverket

- årligen senast den 31 oktober
- information om
  - åtgärdernas genomförande
  - bedömda effekter
  - bedömning om när MKN bedöms kunna följas

Fördelar:

- *Ökad tillgänglighet*
- *Identifiera ev. brister*
- *Möjlighet att agera*
- *Uppgifter till EU-rapporteringen*

→ Naturvårdsverket ansvarar för att:

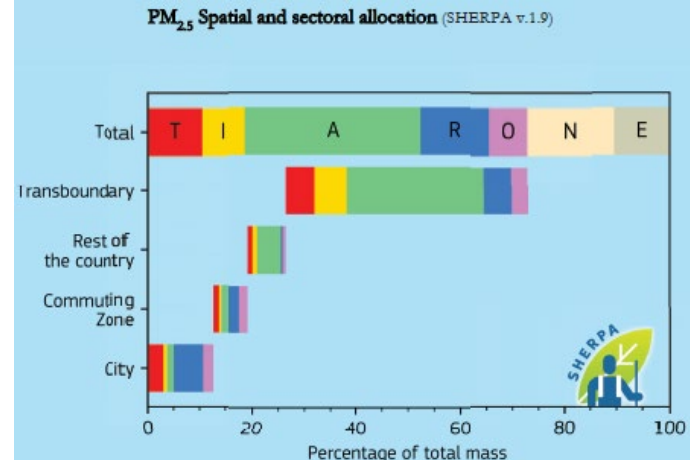
- ta fram och tillgängliggöra årliga nationella sammanställningar av dessa redovisningar

Utökad stöd från Naturvårdsverket vid framtagande och genomförande av åtgärdsprogram

- Projektmall för framtagandeprocessen
- En åtgärds katalog med åtgärder och information om deras effekter och kostnader
- Vägledning för standardiserade samhällsekonomiska analyser
- Utökad handläggare stöd vid uppstart och genomförande av åtgärdsprogram

Nationellt modelleringsverktyg

- SMHI får ansvar att tillhandahålla ett nationellt modelleringsverktyg för att stödja kommunerna i arbete med åtgärdsprogram.
- Utvecklas som en del av SIMAIR – användarvänliga funktioner för:
  - Överskridanden (omfattning, exponering osv.)
  - Källfördelning (inkl. olika fordonsklasser för vägtrafik, dubbdäck)
  - Effekter av enskilda åtgärder
  - Framtids- och åtgärdsscenarier
- SIMAIR ska helst vara fritt tillgängligt för alla kommuner
- Fördelar
  - Underlätta för problem- och åtgärdsanalyser
  - Förbättrat beslutsunderlag för att välja lämpliga och effektiva åtgärder
  - Uppgifter till EU-rapportering
  - Alla kommuner får samma möjlighet till ett bra luftvårdsarbete

Möjlighet för NV att lyfta ofullständiga ÅP till regeringen

- Vad innebär förslaget?
  - Naturvårdsverket ska få till uppgift att granska fastställda åtgärdsprogram och ta ställning till om det kan antas att åtgärdsprogrammet inte fyller sitt syfte.
  - Om Naturvårdsverket bedömer att åtgärdsprogrammet är ofullständigt ska frågan om behov av ytterligare åtgärder överlämnas till regeringen.
  - Bedömer regeringen att det finns behov av att komplettera åtgärdsprogrammet med ytterligare åtgärder får regeringen fatta ett beslut om detta.

Möjlighet för NV att lyfta ofullständiga ÅP till regeringen

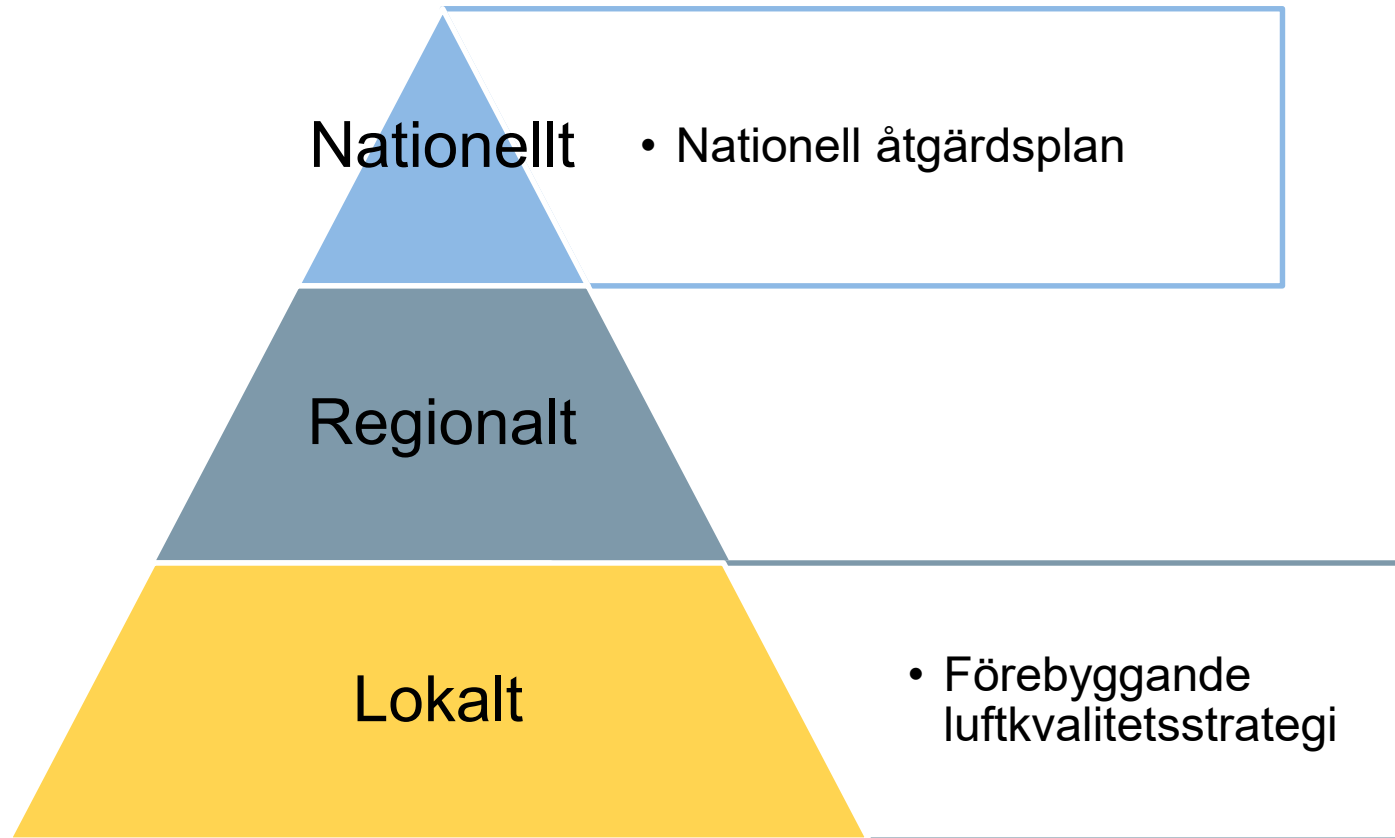
- Varför?
  - EU-domstolen har fastslagit att åtgärderna i planerna åtminstone måste säkerställa att perioden av överskridande hålls så kort som möjligt.
  - Att identifiera och sedan få berörda kommuner och myndigheter att åta sig att vidta nödvändiga åtgärder är i vissa fall komplicerat.
  - Undvika att det fastställs åtgärdsprogram som redan på förhand innehåller åtgärder som är otillräckliga i den mening att överskridandet inte hålls så kort som möjligt.

Möjlighet för NV att lyfta ofullständiga ÅP till regeringen

- Överväganden till valt alternativ
  - Stämma överens med nuvarande system.
    - Granskning istället för överklagande.
    - Regeringen kan pröva frågor där myndigheter och kommuner inte överens.
  - Naturvårdsverket bedömer behov av åtgärdsprogram
    - Lämpligt att Naturvårdsverket bedömer om det är tillräckligt.

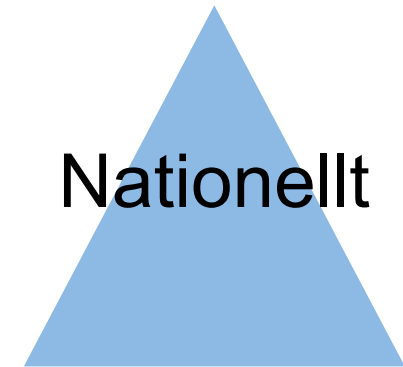
Möjlighet för NV att lyfta ofullständiga ÅP till regeringen

- Slutsats
  - Åtgärdsprogram underkastas Naturvårdsverkets granskning, vilken kan leda till att Naturvårdsverket överlämnar frågan om behov av kompletterande åtgärder till regeringen för beslut.
  - Viktig komponent i att göra åtgärdsprogrammen mer effektiva
  - Innebär att regeringen får ett tydligt mandat som ger regeringen bättre förutsättningar att garantera att Sverige uppfyller EU-rättsliga förpliktelser samt en acceptabel hälso- och miljöskyddsnivå.

FÖRSLAG TILL KOMPLETTERANDE REGELVERK

Kompletterande regelverk – Nationell åtgärdsplan

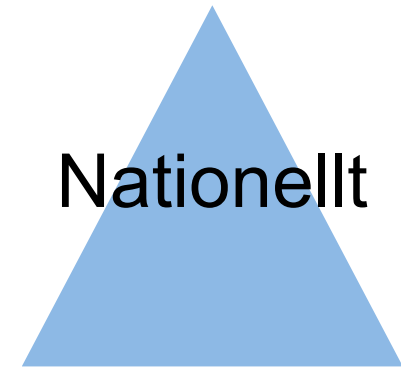
Identifierade behov

- Samlad nationell lägesbild
- Kompletterande nationella åtgärder/styrmedel
- Samordning inom luftvårdsområdet och med andra berörda områden

Kompletterande regelverk – Nationell åtgärdsplan

Förslag:

- Naturvårdsverket tar fram förslag till Nationell åtgärdsplan vart 4e år
  - Ska ge samlad lägesbild och vid behov komplettera med nationella åtgärder/styrmedel
  - Samordnas med övrigt luftvårdsarbete och andra politikområden (energi/klimat)
- Regeringen beslutar
- Rapporteras in till EU

Förslag till kompletterande regelverk för ett effektivare och mer proaktivt luftvårdsarbete

Lokalt

Identifierade behov

- Incitament till långsiktigt förebyggande luftkvalitetsarbete
- Arbeta mot miljömålet Frisk luft samt underlag till miljömålsuppföljning
- Undvika överskridande av miljökvalitetsnorm och därmed framtagande av ÅP.

Förslag till kompletterande regelverk för ett effektivare och mer proaktivt luftvårdsarbete

Lokalt

Förslag

- >ÖUT blir gräns för framtagande av luftvårdsarbete
- långsiktiga åtgärder för att undvika överskridanden och krav på formellt åtgärdsprogram
- Kommunen ska informera Naturvårdsverket vid upprättande, uppföljning vartannat år.

VERKTYG OCH MANDAT I ÅTGÄRDSPROGRAMMEN

Regionala samrådsmöten

Samstämmig bild över de brister som finns i dagens åtgärdsprogram:

- Brister i utformning av program
- Inte tillräckligt effektiva åtgärder*
- Genomförande
- Uppföljning

* Här får man ta hänsyn till att under åren har det tillkommit nya verktyg (t.ex. dubbdäcksförbud, trängselskatt och nya miljözoner) som inte var tillgängliga då de äldre åtgärdsprogrammen togs fram.

Åtgärder vid överskridanden av:

Partiklar (PM10)

- Dammbindning och städning av gator.

Dessa åtgärder är i längden kostsamma och en utökad budget för vinterväghållning behövs medan källan till utsläppen kvarstår.

En fördel är att väghållaren har rådighet över att använda dessa verktyg.

- Dubbdäcksförbud

Kvävedioxid (NO2)

- Ombyggnation av vägsträckor för att dämpa trafikmängder
- Införande av kollektivkörfält.
- Miljözoner

Här efterfrågas nya åtgärder både på lokal och nationell nivå, som exempelvis miljödifferenterade vägavgifter.

Olika utmaningar i åtgärdsprogrammen

- Kommunerna har påtalat att de saknar ***rådighet att kontrollera efterlevnaden*** för åtgärder för att kunna säkerställa att beslutade åtgärder i åtgärdsprogrammen följs.
- Kommunerna har framhållit ***svårigheten att införa åtgärder på det statliga vägnätet***, och då särskilt där statliga vägar går genom stadsmiljön.
- Hamnstäder påverkas i stor utsträckning av utsläpp från sjöfart och inkommande tunga godstransporter med äldre fordon (äldre än Euro V-VI).

Våra förslag berör främst fyra områden:

- Ökad efterlevnad
- Åtgärder på statliga vägar
- Parkering
- Förslag om hur MKN ska tillämpas i planeringsprocessen

De verktyg som tas upp har efterfrågats av kommuner och Naturvårdsverket bedömer att dessa verktyg har en stor potential att bidra till att minska luftföroreningshalterna.

Verktyg och mandat i åtgärdsprogrammen

Regelefterlevnad av miljözon och dubbdäcksförbud

- Vi stödjer Transportstyrelsens förslag om hur regelefterlevnaden av miljözonsbestämmelser ska säkerställas
- Vi föreslår fortsatt utredning om hur regelefterlevnaden för bestämmelserna om förbud att föra fordon med dubbdäck kan förbättras.

Verktyg och mandat i åtgärdsprogrammen

- Vi föreslår att en utredning tillsätts för att fastställa hur trängselskattens avgifter kan differentieras efter fordonets miljöegenskaper
- Vi föreslår att en differentierad avståndsbaserad vägslitageskatt för tung lastbilstrafik ska införas

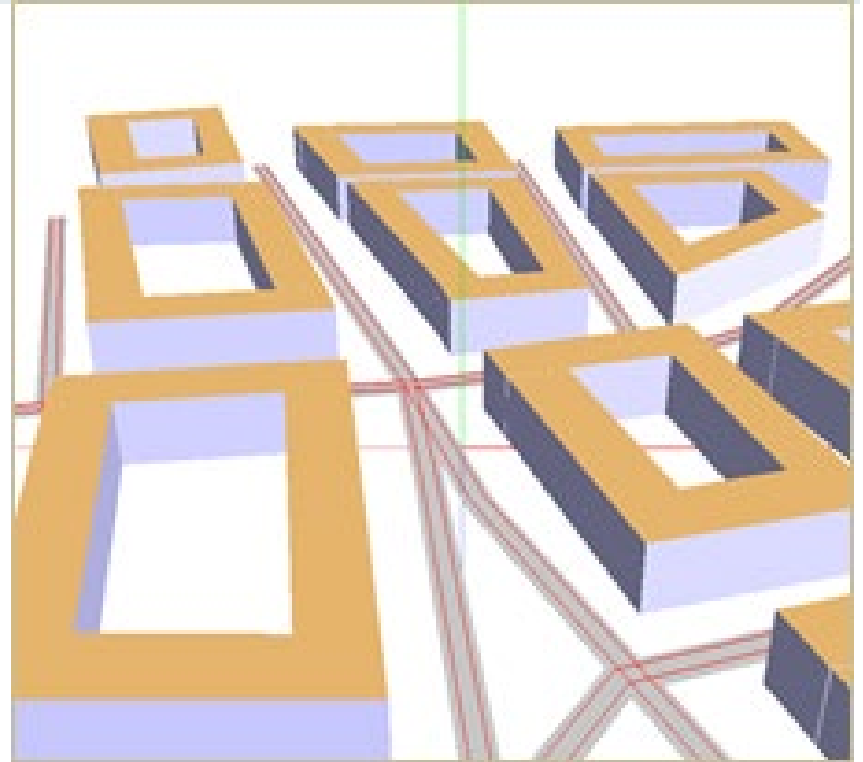
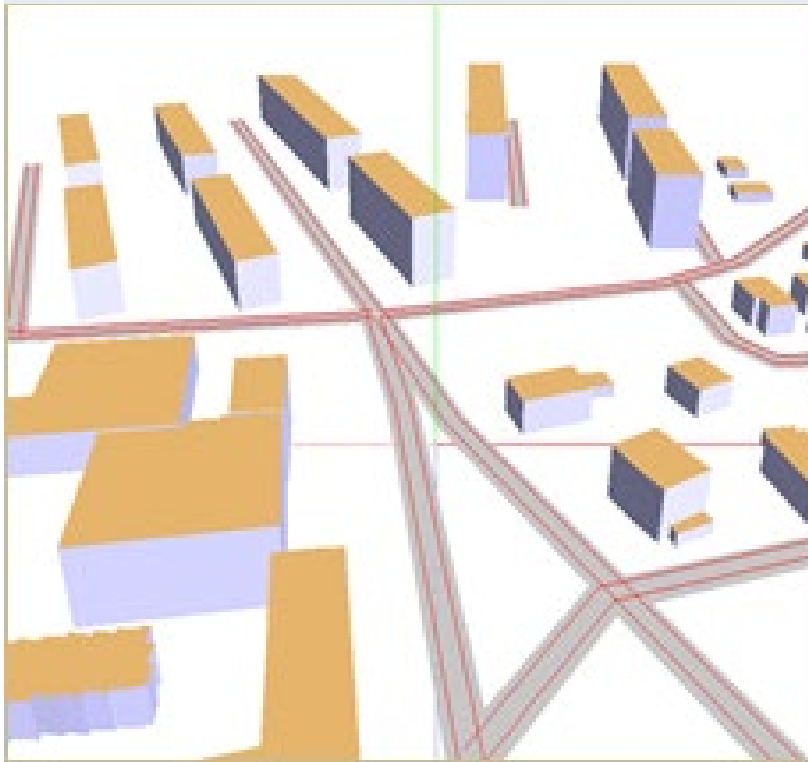

Verktyg och mandat i åtgärdsprogrammen

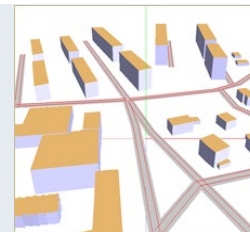
- Vi föreslår att kommuner ges möjlighet att differentiera parkeringsavgifterna på parkeringsplatser utifrån fordons miljöegenskaper.
- Vi föreslår en utredning för att kommuner ska kunna reservera parkeringsplatser på allmän platsmark för bilpooler.

Fysisk planering och MKN för luft

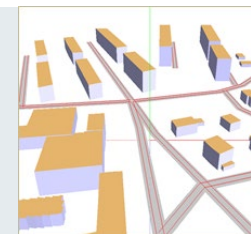
Fysisk planering och MKN för luft

Detta fick vi höra i intervjuer och regionala möten:

- Ansträngningar görs för att klara MKN.
- Det saknas incitament, resurser och kunskap i många kommuner att planera långsiktigt för att klara miljömålet *Frisk luft*.
- Det är svårt att hantera framtiden och förstå vad fysisk planering och förtätning av gaturum kan innebära för luftkvalitén.
- Luftfrågorna i fysisk planering - från regionplaner till detaljplanering behöver få större genomslag
- Vägledning med konkreta tips behövs!

Fysisk planering och MKN för luft

Detta diskuterades kring fysisk planering:

Regionplanering – planera för att minska resande och arbetspendling med bil, samordna kommunernas behov av kollektivtrafik

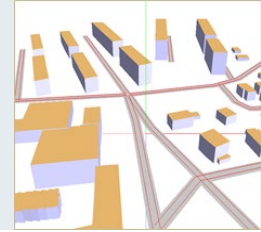

Översiktlig planering – pendlarparkeringar, kollektivtrafik, gång/cykelmiljöer, trafikplanering för att klara målet om frisk luft, grön infrastruktur

Detaljplanering – genomtänkt förtätning, parkeringstal, gratis arbetsplatsparkeringar, luftgenomströmning, hushöjder och gatusektioner, träd i gatumiljö, klimatförutsättningar och förändringar

Fysisk planering och MKN för luft

Kontakt är tagen med Boverket och Folkhälsomyndigheten kring en idéskrift utifrån hälsoaspekter i fysisk planering med illustrationer, gatusektioner och exempel som involverar luftkvalitet i fysisk planering

Detta behövs också:

- Riktlinjer för hur luftkvalitetsutredningar bör utföras och hur resultaten ska tolkas.
- Rättspraxis: domar som handlar om luftkvalitet - vad betyder de för fysisk planering?

Vad skulle hjälpa er? Skriv förslag eller hör av er till oss!

Summering av förslagen

- Naturvårdsverket får en utökad roll i systemet
- SMHI ges ett större ansvar
- Kommunerna får mer och bättre stöd och större mandat
- Länsstyrelsernas administration minskar
- Regeringen får bättre möjligheter att prioritera luftvårdsarbetet och vidta proaktiva åtgärder för att undvika överskridanden och viten från EU

Vad händer nu?

Regeringskansliet

- Remiss 30 juni (miljödepartementet)
  - Naturvårdsverkets och Statskontorets redovisningar
  - <https://www.regeringen.se/remisser/2020/03/remittering-av-naturvardsverkets-och-statskontorets-rapporter-oversyn-av-atgardsprogram-for-luftkvalitet/>
- Dagens presentation läggs ut här:
  - www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pessmeddelanden/Naturvardsverket-foreslar-atgarder-for-en-bättre-luft-i-staderna/